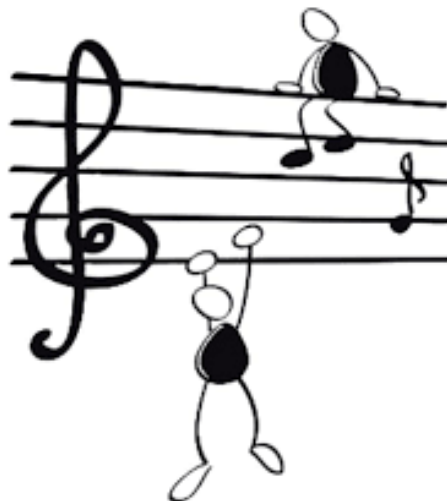

Teori om tonearter, skalaer og instrumentenes stemming

Alf Willy Vestergren 2019

HVORFOR KUNNE LITT TEORI?

Når en har nådd et visst nivå på instrumentet sitt, kan det ofte være nyttig å gå dypere inn i hvordan en finner sammenhenger mellom ulike musikalske elementer.

- Hvorfor snakker en f.eks. om F- eller Bb-**natura**?
- Hvorfor er det to kryss i en D-durskala og tre B-er i en Ess-durskala?
- Hva er forskjellen på dur og moll?
- Hva trenger jeg vite for å kunne improvisere på instrumentet sitt?
- Finnes det noen sammenhenger mellom Barokk og Heavy Metal?
- Hvilken rolle spiller en septim i en akkord?
- Hva kjennetegner ulike stilarter, og hva må jeg vite for å kunne spille notene mine riktig i forhold til den stilen de er skrevet i?
- Hva er egentlig en skala, og hvorfor er det nyttig å beherske ulike skalaer?

Det finnes mange grunner til å lære litt teori, men den aller viktigste er trolig at en får så mye mer utbytte av musikken når en lettere klarer å orientere seg i et svært sammensatt- og mangfoldig musikalsk landskap.

I de neste sidene finner du en oversikt over tonearter, skalaer og mange sammenhenger i denne delen av musikkteorien. Håper du får utbytte av dette og at noen sammenhenger blir litt lettere å forstå.

Lykke til!

Alf Willy

Litt om sammenhengen mellom fortegn og tonearter:

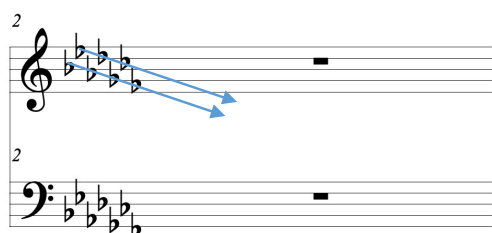
Bb-tonearter:

B-ene plasseres på notelinjene i to **nedover**-gående parallelle linjer som vist under. Den første B-en er for H, og den andre for E osv.

De to rekkene er slik:

- 1.Bb
- 2.Eb
- 3.Ab
- 4.Db
- 5.Gb
- 6.Cb
- 7.Fb

Eller slik:

Toneartene får navn etter den nest siste B-en.
(Her må du bare huske at ett B gir tonearten F dur (eller D moll))

Slik:

The image shows four measures of music on a staff. The key signatures are: 1. C major (no flats), 2. F major (one flat), 3. Bb major (two flats), 4. Eb major (three flats). Below each measure, the key signature is labeled as either a major or minor key. The labels are: C dur (A moll), F dur (D moll), Bb dur (G moll), and Eb dur (C moll).

The image shows four measures of music on a staff. The key signatures are: 1. Ab major (four flats), 2. Db major (five flats), 3. Gb major (six flats), 4. Cb major (seven flats). Below each measure, the key signature is labeled as either a major or minor key. The labels are: Ab dur (F-moll), Db dur (Bb moll), Gb dur (Eb moll), and Cb dur (Ab moll).

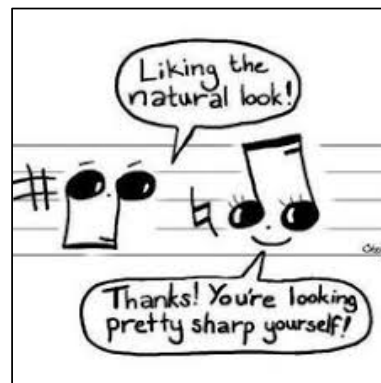
Kryss-tonearter:

Kryss-ene plasseres i to **oppper**-gående parallelle linjer som vist under.

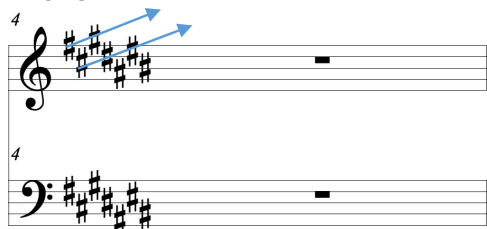
Det første krysset er for F, og den andre for C osv.

De to rekkene blir da slik:

1. Fiss	2. Ciss
3. Giss	4. Diss
5. Aiss	6. Eiss
7. Hiss	

Eller slik:

Legg merke til at 5.kryss (#A) og 7.kryss (#H) er flyttet ned en oktav for å unngå å legge dem på hjelpelinjer over notesystemet.

Toneartene får navn etter tonen som ligger over siste kryss.

(Her må du bare huske at tonen over siste kryss etterhvert allerede har fått tildelt et kryss).

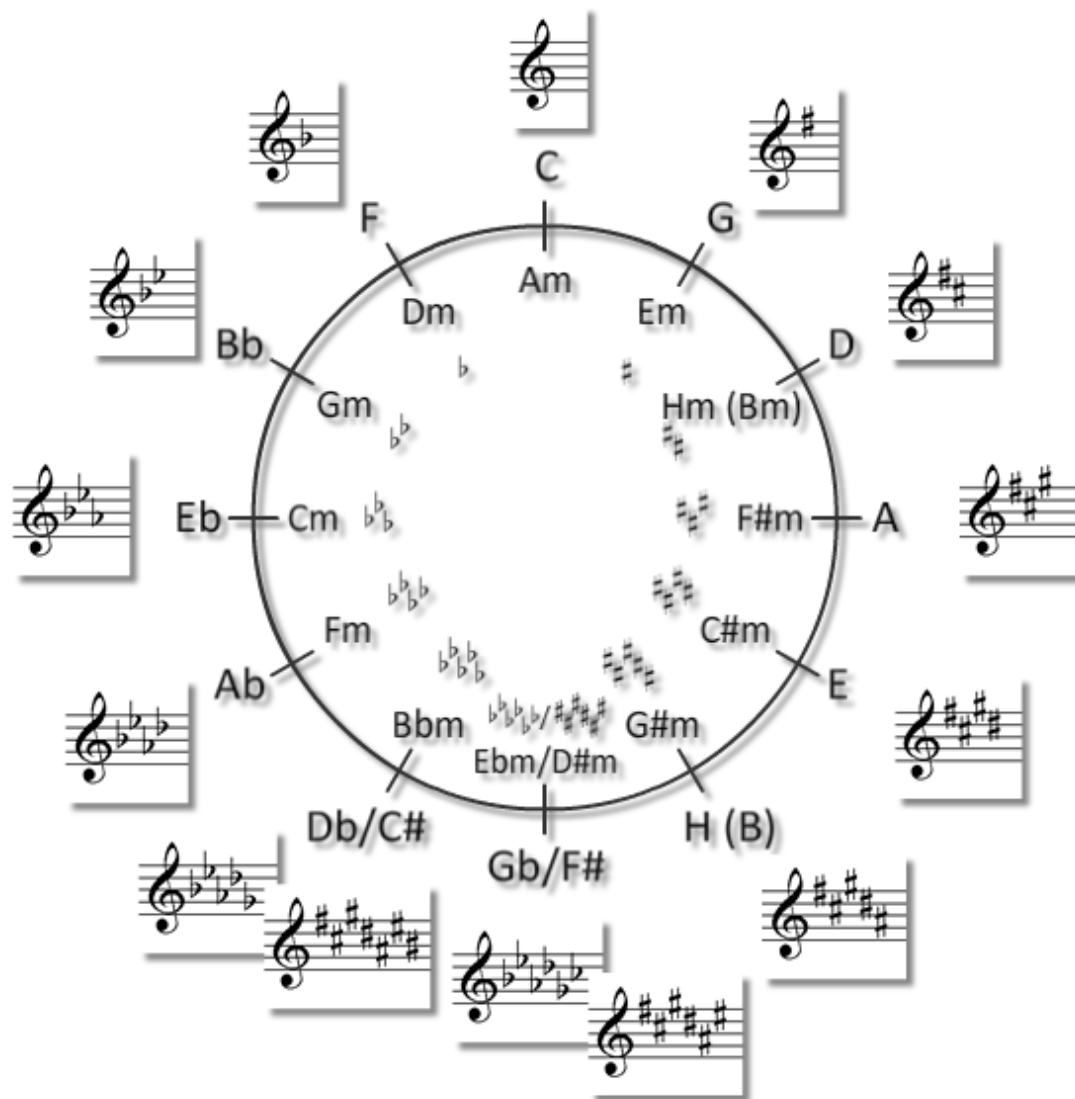
Slik:

2				
	C dur (A moll)	G dur (E moll)	D dur (H-moll)	A dur (F# moll)
2				

6				
	E dur Ciss moll	H dur Giss moll	Fiss dur Diss moll	Ciss dur Aiss moll
6				

Vi kan oppsummere dette i det vi kaller kvintsirkelen.

KVINTSIRKELEN

Legg merke til at Bb-tonearter og kryss-tonearter møtes i to av toneartene i bunnen. Db (5 b-er) er i praksis samme toneart som Ciss dur (7 kryss). Likedan møtes Gb dur (6 b-er) og Fiss dur (6 kryss).

En kunne naturligvis også la H dur (5 kryss) møte Cb dur (7 B-er). Men det er svært sjeldent at en opererer med Cb dur, så derfor er den ikke med i dette bildet.

DUR OG MOLL

Alle dur-tonearter har en tilsvarende moll-toneart.
Eksempelvis har både C dur og A moll ingen fortegn.
Vi sier at de er parallele tonearter.

Har du ett B, vil toneartene hete enten F dur eller D moll.

Du finner moll-tonearten ved å telle deg nedover tre halve trinn fra dur-tonearten.

Hvis du f.eks. teller deg ned tre halve trinn fra G dur, blir veien slik:

G - F# - F - E
(1) (2) (3)

G- dur har altså samme fortegn som E- moll.
Dermed er G-dur og E-moll parallele tonearter.

Det kan være greit å bruke et tangentbrett til å holde oversikten når en teller seg nedover:

